

VIEDOKLIS**Atbrīvo no saistību izpildes pienākuma****Matīss Rostoks, ZAB Deloitte Legal****advokāts:**

Force majeure apstākļu iestāšanās var pamatot gan līguma puses atbrīvošanu no saistību izpildes, gan atbrīvošanu no pienākuma atlīdzināt zaudējumus. Proti, force majeure jeb nepārvarama vara ir objektīvs apstāklis, kas atbrīvo no saistību izpildes.

Praksē, piemērojot force majeure apstākļus, pamata jautājums un izšķiršanās ir par to, kas tieši veido force majeure apstākļus un vai konkrētie lietas apstākļi nav uzskatāmi par līguma izpildes grūtībām, nevis force majeure apstākļiem. Līguma izpildes grūtības veido notikums vai notikumu kopums, kas būtiski maina pušu līdzsvaru noslēgtā līguma ietvaros, taču nepadara tā izpildi par neiespējamu, piemēram, vienas puses no līguma izrietošo saistību izpildes izmaksu pieaugums vai arī izpildījuma, ko saņem otra līguma puse, vērtības samazinājums. Kā piemēru apstākļiem, kas uzskatāmi par līguma izpildi apgrūtinošiem, var minēt 2008.gada straujo ekonomisko lejupslīdi, kā rezultātā būtiski pasliktinājās uzņēmumu un privātpersonu spēja pildīt uzņemtās saistības, jo sevišķi ilgtermiņa. No judikatūras un tiesību doktrīnas izriet, ka par force majeure apstākļiem uzskatāmi notikumi, kas pie saistību uzņemšanās pusēm nebija zināmi, kas līguma izpildi padara neiespējamu vispār un nevis tikai vienai pusei, kas nav iestājušies parādnieka vainas dēļ un no kuriem nav iespējams izvairīties vai kurus nav iespējams novērst, neraugoties uz visām pūlēm.

Tā kā jēdziens «nepārvarama vara» tiesību aktos nav konkrēti definēts un tā piemērošana strīda gadījumā gulsies uz tiesas pleciem, iesaku, ka puses, slēdzot vienošanos, konkrēti definē, kādi apstākļi nodibināto attiecību ietvaros tiks uzskatīti par force majeure. Tāpat nepieciešamību konkrēti definēt nepārvaramas varas apstākļus papildus pamato tas, ka katrā nozarē šī jēdziena tvērums var būt atšķirīgs – sākot no ilgstošas zemes virskārtas nesasalšanas mežizstrādē līdz pilotu streikam aviopārvadājumu nozarē.